

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน การประกอบอาชีพ การสร้างการมีส่วนร่วม และกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างทีมนักวิจัยและชุมชน เพื่อสร้างข้อสรุปการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิธีการดำเนินงาน
2. กลุ่มเป้าหมาย
3. พื้นที่ดำเนินงาน
4. แผนการดำเนินงาน
5. ขั้นตอนติดตามประเมินผล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการดำเนินงาน

การวิจัยนี้เป็นการงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) ประกอบด้วยการสรุปภาพรวมการดำเนินงานเพื่อให้ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ครอบคลุมทั้งมิติเชิงลึกและกว้าง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน การประกอบอาชีพ การเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งผลการดำเนินงานของการทำกิจกรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกระบวนการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อสร้างข้อสรุปค้นหาความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อการสร้างอาชีพและรายได้ของชุมชนอย่างยั่งยืนและมั่นคง

เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำและน่าเชื่อถือ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ 1) ด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน 2) ด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์ และ 3) ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่อง เดียวกัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นการวิจัยซึ่งนอกจากจะใช้วิธีการศึกษาเอกสารแล้วยังใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในเรื่องที่คณะผู้วิจัยกำลังศึกษาที่ดีที่สุดหรือมีความเกี่ยวข้องมากที่สุด โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบ

เจาะจงเอาไว้ล่วงหน้า การจัดสนทนากลุ่ม การสำรวจของชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดแหล่งของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการวิจัย และแนวคิดทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่นำมากำหนดกรอบแนวคิดและกรอบการวิเคราะห์การเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยข้อมูลด้านมูลค่าสินค้าของชุมชน และกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน รวมทั้งผลการดำเนินงานของการทำกิจกรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกระบวนการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน โดยการสนทนาพูดคุยกับชุมชนซึ่งมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Technique) โดยการใช้การสัมภาษณ์ (Interview Guide) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าสินค้าของชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งผลการดำเนินงานของการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group Think) โดยใช้เทคนิค Appreciation Influence Control (AIC) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) แผนที่ความรู้ (Mind Mapping) รวมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งภายในชุมชนและโอกาสข้อจำกัดภายในชุมชน (SWOT Analysis) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การจัดกลุ่มประเด็นปัญหา เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดเป็นโจทย์วิจัยร่วมกันระหว่างนักวิชาการและชุมชน

2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติรวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนจากการทำกิจกรรมร่วมกันโดยแบ่งลักษณะของปฏิสัมพันธ์ออกเป็น 3 ทิศทางคือ 1) ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (Positive Direction) 2) ปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (Negative Direction) และ 3) ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกลาง (Neutral Direction) จากการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดหมูที่ 4 บ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 14 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีอาชีพอย่างชัดเจน และมีความต้องการในการพัฒนาอาชีพของตนเองอย่างชัดเจน

พื้นที่ดำเนินงาน

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปุม จังหวัดมหาสารคาม

แผนการดำเนินงาน

ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเตรียมการ ระยะเก็บรวบรวมข้อมูลของบริบทชุมชน ระยะปฏิบัติการ และระยะสรุปผล/ประเมินผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

ขั้นตอนการเตรียมการด้านที่วิจัย (นักวิจัยสถาบัน นักวิจัยในพื้นที่ ผู้ประสานงาน และนักศึกษาที่ร่วมวิจัย) เตรียมพื้นที่เป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจโครงการแก่ชุมชน และวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชน

1.1 การเตรียมทีมวิจัย

1.2 เตรียมพื้นที่ และเตรียมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแสวงหาผู้เข้าร่วมโครงการระดับชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐ

1.3 ประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจโครงการกับกลุ่มชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งค้นหาอาสาสมัครนักวิจัยชุมชน

1.4 วางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชนกลุ่มเป้าหมายเพื่อแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยปรับแนวคิดในส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปุม จังหวัดมหาสารคาม

ในระยะเตรียมการนี้ เป็นการดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนด ประกอบด้วยการใช้กลไกของชุมชนในการแก้ไขปัญหา โดยการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มแม่บ้านบ้านโพธิ์ชัย หมู่ที่ 5 และผู้สนใจในชุมชนเป็นต้น

ระยะที่ 2 ระยะเก็บรวบรวมข้อมูลของบริบทชุมชน

ในระยะเก็บรวบรวมข้อมูลของบริบทชุมชน คณะผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงแบ่งระยะการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาบริบทของของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม เช่น การประกอบอาชีพ การทำอาชีพเสริมในช่วงที่ว่างจะการทำงาน ศึกษาทักษะในการจัดทำอาชีพเสริม ศึกษารูปแบบของผลผลิตที่เหมาะสมในการเพิ่มมูลค่าสินค้า เป็นต้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับบุคคล และใช้สนทนากลุ่ม ซึ่งทีมวิจัยจะร่วมกันคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะไปสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลให้สมาชิกกลุ่มรับรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมทั้งค้นหาแนวทางการสร้างสินค้าทางการเกษตรของชุมชน

2.2 ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนทำการสรุป สังเคราะห์และวิเคราะห์ และคืนข้อมูลให้กับชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

ระยะที่ 3 ระยะปฏิบัติการ

ในระยะปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงแบ่งระยะการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 สำรวจสินค้าของชุมชนกลุ่มเพาะเห็ด และวิเคราะห์ผลการสำรวจสินค้าของชุมชนกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นการศึกษาแบบเสวนากลุ่ม การจัดเวทีกลุ่มสมาชิก การปรึกษาหารือ การค้นหาข้อมูลสินค้าของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลิตภัณฑ์หรือสินค้าในชุมชน โดยใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ เรียงเรียง วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลให้ชุมชนรับรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3.2 สรุปผลการสำรวจสินค้าของชุมชนที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปสร้างเป็นสินค้านำร่วมกับชุมชนบ้านโพธิ์ชัย องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และผู้สนใจในชุมชน เป็นต้น

ในระยะปฏิบัติการเป็นการศึกษาสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ในการหาผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากชุมชนที่สามารถสร้างเป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ตลอดจนสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และผู้สนใจในชุมชน เป็นต้น เพื่อสร้างกลไกในการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาการเพิ่มมูลค่าสินค้าของของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.3 นักวิจัยร่วมกับชุมชนประชุมหารือเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเพิ่มมูลค่าสินค้า และ สรุปผลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

3.4 ทดลองปฏิบัติการโดยการใช้ที่ค้นพบมาเพิ่มมูลค่าสินค้ากลุ่มเพาะเห็ดของชุมชนมาใช้กับสินค้าของชุมชน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สามารถนำไปสร้างเป็นอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง

3.5 ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ และคืนข้อมูลกระบวนการสร้างการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

ในระยะปฏิบัติการนี้เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้เกิดอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ตลอดจนสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และผู้สนใจในชุมชน เป็นต้น เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย

ระยะที่ 4 ระยะสรุปผล/ประเมินผลการศึกษา

4.1 ถอดบทเรียนภาพรวมการดำเนินงานของโครงการวิจัย (Retrospect) เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต

4.2 วิเคราะห์ผล สรุปผล และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ตาราง 3.1 ปฏิทินกิจกรรม

แผนงานกิจกรรม	เดือน											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ												
1. การเตรียมทีมวิจัย												
2. เตรียมพื้นที่ และเตรียมกลุ่มเป้าหมาย												
3. ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยต่อชุมชนเป้าหมาย												
4. วางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชนกลุ่มเป้าหมาย												
ระยะที่ 2 ระยะเก็บรวบรวมข้อมูลของบริบทชุมชน												
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม												
5. ศึกษาบริบทของชุมชนในระดับครัวเรือน และระดับชุมชน												
6. ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนทำการสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ และคืนข้อมูลบริบทของชุมชนให้กับชุมชน												
ระยะที่ 3 ระยะปฏิบัติการ												
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลสินค้า และมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม												
7. สสำรวจสินค้าของชุมชนกลุ่มเพาะเห็ด และทำการวิเคราะห์ผลการสำรวจสินค้าของชุมชนกลุ่มเพาะเห็ด												
8. สรุปผลการสำรวจสินค้าของชุมชนที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมกับชุมชนบ้านโพธิ์ชัย												

ตาราง 3.1 ปฏิทินกิจกรรม (ต่อ)

แผนงานกิจกรรม	เดือน												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ช่วงเวลา													
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม													
9. นักวิจัยร่วมกับชุมชนประชุมหารือเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด และทำการสรุปผลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย													
10. ทดลองปฏิบัติการโดยการใช้ที่ค้นพบมาเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัยมาใช้กับสินค้าของชุมชน													
11. ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ และคืนข้อมูลกระบวนการสร้างการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย													
ระยะที่ 4 ระยะสรุปผล/ประเมินผลการศึกษา													
12. ถอดบทเรียนภาพรวมการดำเนินงานของโครงการวิจัย (Retrospect) เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต													
13. วิเคราะห์ผล สรุปผล และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์													

ตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงานกิจกรรม

แผนงานกิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล				
1.1 ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ				
1. การเตรียมทีมวิจัย	ประชุมทีมนักวิจัยในการเตรียมข้อมูลสำหรับการลงพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย	ได้ความพร้อมของทีมนักวิจัยในการลงพื้นที่เพื่อจะชี้แจงข้อมูลการทำโครงการ	1 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก
2. เตรียมพื้นที่ และเตรียมกลุ่มเป้าหมาย	จัดเวทีสร้างความร่วมมือ (เตรียมพื้นที่ และคนทำงาน) เพื่อแสวงหาภาคีร่วมระดับชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐ ในระดับพื้นที่	1. ได้ทีมประสานวิจัยในพื้นที่ (ไม่ว่าจะเป็นทีมวิจัย ทีมวิจัยในพื้นที่ หน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) 2. ได้กลุ่มเป้าหมายที่สนใจเข้าร่วมโครงการวิจัย	1 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. หน่วยงานราชการ 4. ผู้นำชุมชน 5. ชุมชน
3. ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยต่อชุมชนเป้าหมาย	1. ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยต่อชุมชนเป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจโครงการกับกลุ่มชุมชน 2. ค้นหาอาสาสมัครนักวิจัยชุมชน	1. ชาวบ้านกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย และทีมวิจัยชุมชนมีความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการวิจัยในครั้งนี้ 2. ได้อาสาสมัครเป็นกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมโครงการวิจัย	1 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. อาสาสมัคร 4. หน่วยงานราชการ 5. ผู้นำชุมชน
4. วางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชนกลุ่มเป้าหมาย	1. จัดประชุมการวางแผนดำเนินโครงการร่วมกับชุมชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการวิจัยพร้อมทั้งปรับแนวคิดภาคีในการส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มมูลค่าสินค้าของของกลุ่มเพาะเห็ด	1. ได้แนวทางในการดำเนินโครงการวิจัย 2. ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล	1 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. อาสาสมัคร

ตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงานกิจกรรม (ต่อ)

แผนงานกิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
1.2 ระยะที่ 2 ระยะเก็บรวบรวมข้อมูลของบริบทชุมชน				
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชนของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม				
5. ศึกษาบริบทของชุมชนในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน	ทำการศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับชุมชนเป้าหมาย	ได้ทราบบริบทของชุมชนในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน	2 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่
6. ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนทำการสรุป สังเคราะห์และวิเคราะห์ และคืนข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนให้กับชุมชน	ผู้ที่เข้าร่วมโครงการร่วมกันสรุป สังเคราะห์และวิเคราะห์ และคืนข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนให้กับชุมชน	ได้คืนข้อมูลบริบทของชุมชนในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน ให้กับชุมชน กลุ่มเป้าหมายได้ทราบ	1 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. อาสาสมัคร
1.3 ระยะที่ 3 ระยะปฏิบัติการ				
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลสินค้า และมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม				
7. สสำรวจสินค้าของชุมชนในเขตพื้นที่บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม	-ศึกษาสินค้าของชุมชนในเขตพื้นที่บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม -จัดประชุมทีมนักวิจัยเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสินค้าของชุมชนในเขตพื้นที่บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม	-ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของชุมชนในเขตพื้นที่บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม -ได้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับสินค้าของชุมชนในเขตพื้นที่บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม	2 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. หน่วยงานราชการ 4. ผู้นำชุมชน 5. อาสาสมัคร

ตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงานกิจกรรม (ต่อ)

แผนงานกิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
1.3 ระยะที่ 3 ระยะปฏิบัติการ				
ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลสินค้า และมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม				
8. สรุปผลและคืนข้อมูลการสำรวจสินค้าของชุมชนที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปสร้างเป็นสินค้าร่วมกับชุมชนบ้านโพธิ์ชัย	จัดประชุมทีมนักวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อคืนข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของชุมชนในเขตพื้นที่บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม	ได้สรุปผลข้อมูลและการคืนข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของชุมชนในเขตพื้นที่บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม ให้แก่ชุมชน	1 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. ผู้นำชุมชน 4. อาสาสมัคร
9. นักวิจัยร่วมกับชุมชนประชุมหารือเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้ากลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย	จัดเวทีประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าสินค้ากลุ่มเพาะเห็ด	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้ากลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4	2 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. ผู้นำชุมชน 4. อาสาสมัคร
10. ทดลองปฏิบัติการโดยการใช้ที่ค้นพบมาใช้กับสินค้าของชุมชนในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย	นำกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย ทดลองปฏิบัติการ โดยให้กลุ่มชุมชนร่วมตัวกันลงมือปฏิบัติตามกระบวนการ	ได้สินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ที่ผ่านกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้า	5 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. อาสาสมัคร 4. ผู้นำชุมชน

ตารางที่ 3.2 แผนการดำเนินงานกิจกรรม (ต่อ)

แผนงานกิจกรรม	วิธีการดำเนินงาน	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม				
11. ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนสรุปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคืนข้อมูลกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย	จัดประชุมเพื่อสรุปผลเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัยให้กับชุมชน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ด บ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4	1 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. อาสาสมัคร 4. ผู้นำชุมชน
ระยะที่ 4 ระยะสรุปผล/ประเมินผลการศึกษา				
12. ถอดบทเรียนภาพรวมการดำเนินงานของโครงการวิจัย	ถอดบทเรียนภาพรวมการดำเนินงานของโครงการวิจัย (Retrospect) เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต	ได้ผลการดำเนินการโครงการวิจัย	2 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่ 3. อาสาสมัคร 4. กลุ่มเครือข่าย
13. จัดทำรายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์	วิเคราะห์ผล สรุปผล และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	ได้รายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์	2 วัน	1. ทีมวิจัยหลัก 2. ทีมวิจัยในพื้นที่

ขั้นตอนติดตามประเมินผล

เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูล และคืนข้อมูลให้กับชุมชนบ้านบ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม Focus group ถอดบทเรียนสังเคราะห์ อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการ การติดตามผ่านการสรุปบทเรียน AAR (After Action Review) ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ หลังดำเนินโครงการ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ และถอดบทเรียน Retrospect เพื่อนำไปสู่สังเคราะห์องค์ความรู้ขยายผลต่อยอดการทำงานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น เนื่องจากเทคนิคสามเส้ามีจุดดำเนินการจากการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้เพื่อเสริมความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของการวิจัย การใช้เทคนิคสามเส้ามีองค์ประกอบ ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหมายทางความคิดในการให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมโครงการการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม พร้อมทั้งลักษณะเด่น ลักษณะที่ด้อยของผลิตภัณฑ์จากเห็ด

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย (Diversity of Sources of Information) เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลให้เกิดความถูกต้องและแม่นยำ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ การเสริมสร้างการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดและร่วมพัฒนากิจกรรมเพื่อการพัฒนาโดยเรียนรู้ จากการศึกษาชุมชนของตนเอง ศึกษาชุมชนอื่น ๆ การศึกษานอกสถานที่ ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วม และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อสร้างและใช้นวัตกรรมเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตรเชิงพาณิชย์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกต เป็นต้น